

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Sebastian Legierski

POSTOJE NORMOVÝCH AUTORIT K PROBLEMATICE
ANGLICISMŮ V ČESKÉM JAZYCE

Olomouc 2022

Vedoucí práce: doc. PhDr. Stanislav Štěpáník, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Postoje normových autorit k problematice anglicismů v českém jazyce* vypracoval samostatně za použití uvedených pramenů a literatury, které jsou uvedeny v seznamu zdrojů. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne

Podpis autora

Rád bych touto cestou vyjádřil své poděkování doc. PhDr. Stanislavu Štěpáníkovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, za poskytování materiálových podkladů a cenných rad k práci. Dále bych také chtěl poděkovat všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu a přispěli svými postoji k obohacení problematiky jazykového fenoménu.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ANGLICISMY	6
1.1 Formální adaptace anglicismů	7
2 SPISOVNOST ANGLICISMŮ	9
2.1 Kodifikace anglicismů	9
3 PŘEKLÁDÁNÍ ANGLICISMŮ	11
3.1 Kalkování	12
4 NEBEZPEČÍ ANGLICISMŮ PRO ČESKÝ JAZYK.....	13
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	15
5.1 Cíle výzkumu	15
5.2 Stanovení předpokladů	15
5.3 Výzkumný vzorek	16
5.4 Výzkumná metoda	17
5.5 Výsledky rozhovorů.....	18
5.6 Závěry výzkumu	26
5.7 Ověření předpokladů.....	27
ZÁVĚR.....	28
SEZNAM LITERATURY.....	29
SEZNAM PUBLICISTICKÝCH ZDROJŮ	31
SEZNAM ZKRATEK	32
ANOTACE	33
PŘÍLOHY	35
Příloha č. 1: Otázky pro normové autority	35
Příloha č. 2: Text A.....	36
Příloha č. 3: Text B	37

ÚVOD

Anglicismy do českého jazyka pronikaly od nepaměti, od konce osmdesátých let však vlivem otevření hranic západnímu světu začal tento jazykový fenomén nabývat na četnosti. S nárůstem frekvence výskytu anglicismů v českém jazyce přichází více úvah jazykovědců a široké veřejnosti o vlivu těchto lexikálních jednotek na český jazyk a jeho vývoj.

Cílem této práce je získat postoje normových autorit z řad pedagogických, žurnalistických a dalších profesí na problematiku anglicismů v některých jejich aspektech. Druhým cílem této práce je pak porovnat tyto postoje normových autorit a analyzovat jejich kvalitativní výpovědi.

Teoretická část práce se zabývá anglicismy jako jazykovým prostředkem působícím na český jazyk. V rámci teoretické části budou představeny fenomény spisovnosti anglicismů, jejich formální adaptace, nahrazování anglicismů českými ekvivalenty a popis možné kontaminace českého jazyka anglicismy.

Praktická část práce je pak věnována rozhovorům s oslovenými normovými autoritami a následné analýze jejich postojů. Prostor je zde i pro předpoklady stanovené na začátku praktické části, které budou v závěru práce vyhodnoceny.

Pro tuto bakalářskou práci byly čerpány zdroje především z publikací a článků jazykovědců, kteří se věnují výzkumu tohoto jazykového fenoménu a dále bylo čerpáno z publicistických zdrojů odrážejících myšlení širší veřejnosti.

1 ANGLICISMY

Nový encyklopedický slovník češtiny (dále jako NESČ) *anglicismy* v českém jazyce definuje jako jazykové prostředky převzaty z anglického jazyka.¹ Marek Nekula v Encyklopedickém atlasu anglického jazyka popisuje anglicismy jako výsledek jazykového kontaktu mezi angličtinou a češtinou.²

V literatuře se také můžeme setkat s výrazem *přejímky* – výrazy přejaté z cizího jazyka – zde pak musí být specifikováno, z jakého jazyka je slovo přejato. Stejně tak Daneš používá ve své literatuře pojem *xemismy*, mezi které řadí i anglicismy.³

Za anglicismy jsou pokládány i přejímky z jiných jazyků – tyto přejímky se do češtiny dostávají skrze jazyk anglický, jejich původ nalézáme ale v jiných jazycích, angličtina je pouze jejich zprostředkovatelem do češtiny. Tyto anglicismy jsou někdy pokládány za *internacionalismy*.⁴ Cesta jejich původu bývá často nejasná a probíhala v několika jazycích současně. V českém jazyce můžeme identifikovat anglicismy přejaty primárně z anglického jazyka, sekundárně pak také z jazyka francouzského a německého.

V literatuře rovněž nalezneme i pojem *amerikanismy*⁵, které se od anglicismů obecně liší konkrétnějším původem země, ze které se do českého jazyka dostaly – specifikují tedy zařazení do českého lexika z anglického jazyka používaným zejména na území Spojených států amerických. V této práci však tento rozdíl nebude rozlišován a pojem sám nebude pro další práci používán.

Zvýšený nárůst nových přejímek v devadesátých letech minulého století pozoruje i Janovec.⁶ Tento nárůst je mimo jiné připisován dvěma hlavními vývojovými tendencím a sice tendenci k intelektualizaci a tendenci k demokratizaci.⁷ Jako tendenci k intelektualizaci

¹ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU

² NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. VIERECK, Wolfgang a Karin VIERECK. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 258-275. ISBN 8071065692.

³ DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009, s.233. ISBN 978-80-246-1648-3.

⁴ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU

⁵ NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. VIERECK, Wolfgang a Karin VIERECK. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 258-275. ISBN 8071065692.

⁶ JANOVEC, Ladislav. K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2007, **90**(2), s. 59. ISSN 0027-8203.

⁷ Tamtéž, s. 58.

Janovec uvádí zvyšování podílu odborného jazyka.⁸ Naproti tomu tendenci k demokratizaci v jazyce značí zvýšená míra hovorovosti, typické je užívání slangismů a profesionalismů⁹

1.1 Formální adaptace anglicismů

Anglicismy pronikají do českého jazyka velmi dynamicky, můžeme u nich pozorovat jev *formální adaptace* (počeštění). Při zobecnění tohoto jevu dochází Bozděchová ke konstatování, „že nejvíce počeštěné bývají anglicismy staré a ustálené, významově a komunikačně důležité a potřebné, stylově neutrální a frekventované.“¹⁰ Do protikladu vůči nim staví anglicismy specializované – termíny či výrazy pro běžného uživatele jazyka často neznáme. Naráží tím na problematiku specializovaných termínů používaných takřka ve všech profesních a vědeckých disciplínách. Tyto termíny a výrazy nejsou pro běžného uživatele jazyka často známé ani svým kontextem.

NESČ dále definuje čtyři způsoby formální adaptace, kdy si anglicismy zachovávají různou míru přizpůsobivosti českým jazykovým pravidlům. Dělí se zde anglicismy, které mají:

1. *Anglický pravopis a anglickou výslovnost (notebook)*
2. *Anglický pravopis a českou výslovnost (tablet)*
3. *Anglickou výslovnost a český pravopis (kouč)*
4. *Českou výslovnost a český pravopis (manažer)*¹¹

Jiné rozdělení používají někteří autoři, např. Daneš, který dělí anglicismy podle jejich formální adaptace do pěti skupin, kde přidává skupinu *anglicismů s anglickým i českým dubletním pravopisem a anglickou výslovností (byte/bajt)*.¹²

⁸ JANOVEC, Ladislav. K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2007, **90**(2), s. 59. ISSN 0027-8203.

⁹ Tamtéž, s. 64.

¹⁰ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU

¹¹ Tamtéž.

¹² DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009, s.233. ISBN 978-80-246-1648-3.

Obě literatury si ale všimají slov, které jsou formálně adaptované do takové míry, která běžnému uživateli jazyka nenavazuje pocit, že by slovo bylo někdy přejato z cizího jazyka. Mezi tyto slova s „*nejvyšším stupněm adaptace*“ můžeme zařadit např. *šok* a *sprej*.¹³

Štěpánová upozorňuje na problém anglických slov (nikoliv anglicismů) v českém jazyce. Dodává, že pokud mluvčí pouze vyslovuje anglické slovo či frázi bez dalšího kontextu české věty, nejedná se pak o anglicismus. Pokud bychom se vrátili k dělení podle formální adaptace anglicismů, konkrétně k prvnímu případu, kdy má anglicismus anglický pravopis i anglickou výslovnost, tento anglicismus se již přizpůsobuje češtině (morfologicky, zvukově, atd.)¹⁴, jinak by podle autorky¹⁵ nešlo o anglicismus, nýbrž o anglické slovo či frázi.

¹³ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU

¹⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Piece of cheesecake: K fonologii českých anglicismů* [online]. In: . Ústav českého jazyka a teorie komunikace, s. 2 [cit. 2022-06-19]. Dostupné z: https://ucjtk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/57/2020/02/%C5%BD%C4%8F%C3%A1rek_V%C5%A0.pdf

¹⁵ Tamtéž.

2 SPISOVNOST ANGLICISMŮ

Spisovnost českého jazyka je i v rámci anglicismů velmi aktuální téma. Na problematiku spisovnosti vzniká mnoho prací, včetně výzkumu od Svobodové a kol.¹⁶ V něm také kolektiv autorů dochází při zkoumání spisovnosti k závěru, že: „*Ke každé přejaté lexikální jednotce a jejímu hodnocení je nutné přistupovat individuálně...*“¹⁷ Velice zajímavé je pak zjištění kolektivu autorů, že častěji jsou k adaptovaným formám kritičtější právě mladší generace, než generace starší. Jako vysvětlení je zde poskytnut faktor větší znalosti angličtiny právě u této mladší generace.¹⁸

Dle výsledků výzkumů vnímají odborníci často spisovnou tu variantu anglicismu, která odkazuje na jeho internacionální použití, např. slovo *image* bylo odborníky shledáno jako přijatelné, naproti varianty *imidž* či *imič* byly hodnoceny negativně.¹⁹ Zajímavé zde ale je, že tento proces není pravidlem, při stejném hodnocení variant *lídr* a *leadr* byla pozitivněji hodnocena první varianta, ačkoliv druhá varianta spíše ukazuje na internacionální původ. Na tomto příkladě jde tedy demonstrovat platnost závěru kolektivu autorů, a opravdu ke každému anglicismu přistupovat kriticky, individuálně a vyvarovat se předčasných argumentů, že ta či ona míra formální adaptace²⁰ je zárukou, že bude výraz v jazykovém korpusu vnímán jako spisovný.

2.1 Kodifikace anglicismů

Se spisovností jazyka úzce souvisí proces jeho kodifikace. Anglicismy v českém jazyce podléhají neustálému procesu formální adaptace do českého jazyka. Často se také vyzdvihuje znalost původní grafické podoby slova (či slovního spojení). Tyto procesy samotné však nestačí a ani neslouží k formální kodifikaci daných anglicismů.

V poslední době vzniklo několik korpusových šetření, kde však dochází k zjištění o používání variantností anglicismů, které následně neodpovídají šetření dle jejich spisovnosti. Skutečnost, že se velmi často v korpusu českého jazyka nacházejí varianty anglicismů, které

¹⁶ SVOBODOVÁ, Jana. *Fenomén spisovnosti v současné české jazykové situaci*. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7464-019-3.

¹⁷ Tamtéž, s. 163.

¹⁸ Tamtéž, s. 163.

¹⁹ Tamtéž, s. 151.

²⁰ Viz 1.1 Formální adaptace anglicismů, s. 7.

jsou normovými autoritami i širokou veřejností odmítány jakožto výrazy nespisovné, vytváří v českém jazykovém povědomí jistou míru nejistoty při užívání těchto anglicismů.²¹

Za všechny uveďme slovo *Wi-Fi*, při jehož výzkumu je jeho druhá nejfrekventovanější varianta *WiFi*²² neuvedena jako jeden z doporučených výrazů v Internetové jazykové příručce (dále jako IJP).²³

²¹ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU

²² DVOŘÁKOVÁ, Klára. Jak se píše wifi. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2015, 98(4), s. 220. ISSN 0027-8203.

²³ Internetová jazyková příručka – wifi. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR. Copyright © [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=wifi_1

3 PŘEKLÁDÁNÍ ANGLICISMŮ

V českém jazyce jakožto jazyku organickém dochází kromě přejímání z dalších jazyků také k procesu hledání jazykových ekvivalentů pro tyto přejímky. Řada profesionálních překladatelů se při tomto hledání nemusí omezovat na ustálenou slovní zásobu, ale tvoří právě nové výrazy pro tyto anglicismy procesem tvorby nových slov. Za všechny takovéto překladatele můžeme zmínit sourozence Vladimíra a Pavla Medkovi, kteří jsou v českém povědomí zapsáni zejména jako překladatelé knih o Harrym Potterovi a jejich procesu tvorby nových slov pro účely překladu: „*Podle mého názoru, teď to myslím obecně, nesmí nikdy z knížky čouhat, že je to překlad – musí působit jako text, který v tom jazyce vznikl, a překladatel musí především umět česky.*“²⁴

V jazyce dochází také ke tvorbě neúspěšných překladů, za všechny můžeme uvést například výraz *samofotka*, který měl být odpovědí na korpusově často používaný anglicismus *selfie*. Nutno dodat, že tento výraz se v českém jazyce zatím nezabydlel a nic nenaznačuje ani tomu, že by jej uživatelé jazyka v nejbližší době zařadili do své jazykové zásoby.²⁵

Angličtina je ze své povahy jazykem převážně analytickým, má bohatou slovní zásobu pro označování reálií a fenoménů – český jazyk na toto často reaguje opisným popisem daného fenoménu²⁶ – pro vyjádření jednoho anglicismu tedy používá více slov a slovních spojení ke správnému vyjádření. Příkladem je slovíčko *brainstorming*, které se někdy vysvětluje jako „*technika zaměřená na generování co nejvíce nápadů na dané téma*“.²⁷ Není tedy divu, že se někdy pro úsporu času preferují anglicismy nad českými ekvivalenty, zejména pak v těch oblastech, kde dochází často k tvorbě profesionálního slangu, typickým příkladem je programování a práce s počítačovou technikou.

²⁴ IROVÁ, Marie. Famfrpál či Nebelvír. Jak vznikal překlad Harryho Pottera?: rozhovor s překladatelem Vladimírem Medkem. *Proženy* [online]. Copyright © 1996 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://www.prozeny.cz/clanek/famfrpal-ci-nebelvir-jak-vznikal-preklad-harryho-pottera-62445>

²⁵ DVOŘÁKOVÁ, Věra. Selfie, selfies, selfičko. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2015, **98**(4), 216-220. ISSN 0027-8203.

²⁶ Janovec zdůrazňuje proces univerbizace a multiverbizace.

²⁷ Anglicismy v češtině - Kurzy angličtiny Olomouc » ENG ...English for you. *Kurzy angličtiny Olomouc » ENG ...English for you* [online]. Copyright © 2015 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <http://www.anglictina-olomouc.cz/anglicismy-v-cestine/>

3.1 Kalkování

Ke specifickém jevu dochází u překladu tehdy, je-li přejímka přeložena do češtiny jeho doslovným překladem. Tento mechanismus se nazývá kalkování.²⁸ Kalkování není omezeno na překlad z jednoho jazyka, ani na počet slov, dochází tedy primárně ke kalkování gramatickému, sémantickému a frazeologickému.²⁹ Jako příklad úspěšného kalku můžeme zmínit slovo *mrakodrap*, které je v dnešní češtině již slovem zdomácněným a jeho původ nenajdeme jen v anglickém, ale také německém jazyce.

K částečnému překladu dochází u anglicismů při tzv. polokalkování – dochází k vzniku hybridů kdy je první část tvořena písmenem a druhá část se překládá českým ekvivalentem. Ke spojení obou částí je používán spojovník – jako příklad je možné zmínit výraz *e-pošta*.³⁰ Další příkladem polokalkování jsou překlady výrazů víceslovných, multiverbáty, např. *web page* – *webová stránka*.³¹

²⁸ KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017 [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK>

²⁹ Tamtéž.

³⁰ JANOVEC, Ladislav. K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině. *Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV ČR*, v. v. i., 2007, **90**(2), s. 65. ISSN 0027-8203.

³¹ Tamtéž, s. 65.

4 NEBEZPEČÍ ANGLICISMŮ PRO ČESKÝ JAZYK

Velmi častým úkazem při zkoumání přejímek z kteréhokoliv cizího jazyka je otázka, zdali tyto přejímky neohrožují čistotu mateřského jazyka.³² V českém jazyce tento „*obramný reflex*“ vůči angličtině nastal v 70. letech minulého století, tedy za doby komunismu a to nikoliv na popud lingvistů či normových autorit, ale jako prostředek politické manipulace ve snaze o tzv. *antiamerikanismus a antiglobalismus*, tedy snahy o potlačení západních tendencí.³³ V dnešní době se tyto dva výše zmiňované fenomény již nezaměřují vůči anglicismům,³⁴ můžeme se ale setkat s názory, že anglicismy jsou pro český jazyk jevem nebezpečným a hrozí tím pádem úpadek češtiny.³⁵ Tato situace je podmíněna i větším výskytem anglicismů v korpusu užívaného jazyka. Odklonu publicisticky od tendencí intelektualizačních k tendencím demokratizačním si všimá od konce devadesátých let i Janovec. Dochází zde v publicistických oblastech k ústupu od kodifikovaných prvků jazyka a projevuje se více zapojení nekodifikovaných prvků, zejména pak používáním výpůjček – anglicismů.³⁶

Častým argumentem je i povědomí široké veřejnosti o nadužívání anglicismů zejména nejmladšími uživateli českého jazyka, dětmi a dospívajícími v kontrastu s uživateli jazyka často nejstaršími, seniory. Roste popularita různých slovníků pro seniory, kde se čtenáři dozví, jak porozumět svým dětem a vnoučatům.³⁷

Rovněž ani lingvistická veřejnost není ve shodě s přejímáním slov jakožto fenoménem čistě pozitivním či čistě negativním. Mezi některé (ne však všechny) negativní důsledky je zmiňována nutnost volby mezi anglicismem a jeho českou variantou, způsobující myšlenkovou zátěž pro tvůrce komunikátu a náročnost percepce pro přejaté lexikum.³⁸

Snahy o čistotu jazyka nejsou v českém jazyce ničím novým, tyto snahy jej provázely zejména v dobách národního obrození, avšak pokud je tato snaha fanatická a přičí se reflexi

³² JELÍNEK, Milan. Čistota jazyka. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ČISTOTA_JAZYKA

³³ NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. VIERECK, Wolfgang a Karin VIERECK. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 264. ISBN 8071065692.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Anglicismy možná převálcují češtinu - TOPZINE.cz. *Nezávislý deník o všem, co vás zajímá - TOPZINE.cz* [online]. Copyright © 2007 [cit. 18.06.2022]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/anglicismy-mozna-prevalcuji-cestinu>

³⁶ JANOVEC, Ladislav. K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině. *Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV ČR*, v. v. i., 2007, **90**(2), s. 59. ISSN 0027-8203.

³⁷ Rozumíte svým dětem? Zde je slovníček nejdůležitějších anglicismů | i60.cz. *Portál pro aktivní seniory | i60.cz* [online]. Copyright ©2018 i60.cz [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/19586/rozumite-svym-detem-zde-je-slovnicek-nejdulezitejsich-anglicismu>

³⁸ SLEZÁKOVÁ, Markéta. Wow! To 'sem teda nečekala! Oops! To 'sem nechtěla! O cizích slovech, ale nejen o nich. *Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV ČR*, v. v. i., 2006, **89**(2), s. 57. ISSN 0027-8203

jazykové povědomí v širší veřejnosti, dochází k odstrašujícím příkladům. V mysli národa dodnes žijí výrazy *čistonosoplena*³⁹ nebo *břinkoklapka*⁴⁰ jako komické příklady snahy o nahrazení „*nepěkných, nečeských slov*.“⁴¹

Pocit ohrožení českého jazyka je vesměs přítomný v jeho celém historickém vývojovém procesu, tento pocit určitě nelze u jeho proživatelů označovat za iracionální. Avšak snahy proživatelů čelit tomuto jevu velmi často končí nekompatibilními postupy – „*mohou vést k jazykovému alibizmu či nihilizmu*.“ jak tvrdí Alexander Stich.⁴² Nabízí také doporučení, kdy nejenom jakožto uživatelé, ale také proživatelé jazyka, budeme tyto subjektivní pocity vždy podrobovat racionální úvaze.⁴³

³⁹ Kapesník

⁴⁰ Klavír

⁴¹ Skládání slov: od čistonosopleny k euroúctu | Radio Prague International. *Zprávy z České republiky | Radio Prague International* [online]. Copyright © 1997 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/skladani-slov-od-cistonosopleny-k-eurouctu-8598463>

⁴² STICH, Alexandr. Existuje u nás pocit ohrožení jazyka?. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 1995, **78**(2), s. 72. ISSN 0027-8203.

⁴³ Tamtéž, s. 73.

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

Tato práce obsahuje praktickou část, která je zaměřena na postoje normových autorit na problematiku anglicismů. Kvalitativní výzkum umožňuje získání subjektivnějších názorů a hlubší zamyšlení se nad danou problematikou.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je získat postoje oslovených normových autorit na téma problematiky anglicismů. Zjistit, jak se staví k této problematice z několika aspektů, které byly představeny v teoretické části této práce. Součástí cílů této práce je poskytnout nahlédnutí do postojů normových autorit ohledně problematiky anglicismů. Tato práce si neklade za cíl kvantitativní zpracování postojů autorit, ani o subjektivní hodnocení postojů ze strany autora této práce, ale o porovnání různých postojů normových autorit a analýzu jejich kvalitativních výpovědí.

5.2 Stanovení předpokladů

V rámci tohoto výzkumu byly stanoveny tyto předpoklady:

1. Je předpokládáno, že normové autority budou vůči anglicismům zaujímat postoje spíše neutrálního až pozitivního charakteru, tj. anglicismy jako jazykový prostředek nebudou odmítat a zároveň s nimi budou pracovat.

V dnešní době jde s českým jazykem bez pomoci anglicismů v jeho živé podobě jen obtížně pracovat, uživatel jazyka by se musel aktivně vyhýbat naprosto všem anglicismům. Rovněž většina normových autorit absolvovala studium angličtiny přinejmenším na základní škole a jsou spíše mladšího věku (do 40 let) – vyrůstali tedy v době, kdy anglicismy byly přítomným aspektem jejich mateřského jazyka a součástí jejich vnímání světa.

2. Je předpokládáno, že k otázkám kodifikace anglicismů se budou vyjadřovat respondenti negativně.

Tento předpoklad vzniká na základě úspěšného předpokladu č. 1 a také na subjektivním postoji autora k reflexi jazyku jako fenoménu.

3. Je předpokládáno, že respondenti budou o anglicismech uvažovat na základě individuálních lexikálních jednotek.

Tento předpoklad vzniká zejména na základě výzkumu zmíněném v kapitole teoretické části od Svobodové a kol.⁴⁴

5.3 Výzkumný vzorek

Autor pokračuje trendem označovat pracovníky médií a školských zařízení jakožto normové autority, jejichž postoje a názory jsou jedním z faktorů působících na poli spisovné češtiny.⁴⁵ Dále však také pracovníků pracujících s jazykem, v případě této práce oblasti marketingu a dramaturgie.

Pro výzkum problematiky byly primárně osloveny autority pracující s českým jazykem ve sféře pedagogiky, žurnalistiky, marketingu a dramaturgie. Výzkumu se zúčastnilo celkem sedm normových autorit, mezi nimi byli dva muži a pět žen ve věku od 25 do 40 let. Ze sféry pedagogiky na otázky odpovídali tři pedagogové – učitelka češtiny a angličtiny na základní škole provádějící korektury a překládající odborné články z angličtiny (dále oslovována jako učitelka), učitel italského jazyka na základní škole provádějící korektury v českém jazyce (dále oslovován jako učitel), doktorandka českého jazyka a literatury na vysoké škole (dále oslovována jako doktorandka). Z řad žurnalistů odpovídali dva novináři – novinářka pracující ve veřejném tisku včetně přípravy tiskových zpráv (dále jako novinářka), novinář působící v soukromém tisku zaměřující se na pedagogickou problematiku (dále jako novinář). Z řad marketingu na otázky odpovídala pracovnice marketingu a z řad dramaturgie, dramaturgyně (dále oslovovány svými pracovními tituly jako marketačka a dramaturgyně). Všichni tito respondenti mají úspěšně ukončený nejméně bakalářský vysokoškolský stupeň vzdělání, často v oborech úzce souvisejících s českým jazykem (pedagogika se zaměřením na český jazyk, žurnalistika, literární tvorba).

Je respektováno soukromí těchto osob, jejich osobní údaje zůstávají zachovány, budou oslovováni v této práci jejich hlavními pracovními tituly, dále jsou v této práci uvedena jejich pohlaví. Budou také v této práci oslovováni označením respondenti a normové autority. Veškeré další doplňující informace (včetně již zmíněných) jsou v této práci uvedeny se souhlasem konkrétních respondentů.

⁴⁴ Viz. 2 Spisovnost anglicismů, s. 9.

⁴⁵ LEFENDA, Gabriela a Jana SVOBODOVÁ. Vnímání variantnosti v češtině a postoje normových autorit. *Český jazyk a literatura*. Státní pedagogické nakladatelství, 2016, 67(4), s. 165. ISSN 0009-0786.

5.4 Výzkumná metoda

Jako výzkumná metoda byl zvolen kvalitativní výzkum – řízený rozhovor s otevřenými a předem připravenými otázkami, které nabízí možnost proniknout do problematiky anglicismů. Rozhovor byl vždy řízen autorem této práce, oslovení respondenti neznali otázky předem, znali ale dopředu téma fenoménu, o kterém se vedl rozhovor (tedy anglicismy). Rozhovor nebyl časově nijak omezen, autor při rozhovoru kladl doplňující otázky pro lepší pochopení jistých postojů.

V této práci budou představeny některé z postojů normových autorit, bude kladen větší důraz na popis postojů, které se odklání od většinového postoje. V práci jsou některé postoje porovnávány vůči sobě navzájem, respondenti ale sami neměli možnost tyto postoje se sebou navzájem konfrontovat.⁴⁶ Jsou zde zasazeny do konfrontací hlavně pro ilustraci některých rozdílů v chápání odlišené problematiky anglicismů.

⁴⁶ Každý rozhovor probíhal individuálně, mezi autorem a danou normovou autoritou.

5.5 Výsledky rozhovorů

1. Jak chápete pojem *anglicismus*?

První otázka měla za úkol nastínit a otevřít problematiku anglicismů definicí pojmu dle respondentů. Normové autority měly samy definovat pojem *anglicismus*, aby byly sjednoceny a více pochopeny jejich postoje v dalších otázkách.

Základní definici anglicismů jakožto slov, slovních spojení či frází, které popisují v českém jazyce určitý fenomén za pomoci jazykového prostředku přejatého z anglického jazyka jak v mluveném, tak psaném projevu, zmínili v určité parafrázi všichni respondenti. Následně se ale pak rozcházel u hranic, kdy ještě vnímali určité jazykové prostředky jako anglicismy či nikoliv.

Specifický postoj zaujímá učitel: „*Anglicismy vnímám jako prostředky přejaté z angličtiny, s tou podmínkou, že se dají v daném jazyce rozumně nahradit. Například slovo online vnímám jako slovo přejaté, v českém jazyce nejde rozumně nahradit českým ekvivalentem, nevnímám jej tudíž jako anglicismus.*“ Odkazuje zde na nemožnost nahradit některé slova jejich českým ekvivalentem. Zde vystupuje v přímém kontrastu vůči postoji učitelky: „*Mezi anglicismy vnímám i slova, která v češtině nemají svoje vyjádření, respektive jejich cizí původ zařazuje slovo do specifického kontextu, například slovíčko cringe.*“ Jedná se tedy o chápání anglických slov jako součástí anglicismů. Tento případ pak koliduje s myšlenkou, že anglická slova, která neprošla formální adaptací nemůžeme označit za anglicismy.⁴⁷ Tuto myšlenku po představení autorem učitelka chápe, potvrzuje ale svou tezi, že slovíčko *cringe* by mezi anglicismy zařadila, jelikož podle ní v českém jazyce momentálně neexistuje adekvátní ekvivalent pro vyjádření stavu tohoto slova.⁴⁸

Většina autorit také zdůrazňuje nutnost přijetí slova v relativně nedávné době, jinak potom již nevnímají tyto slova jako anglicismy, ale jako slova zdomácnělá a adaptovaná slova v českém jazykovém kódu. „*Asimilovaná slova, jako jsou například basketbal či fotbal již za anglicismy nepokládám.*“ sděluje doktorandka. Jiný pohled sdílí novinář: „*Slova jako fotbal, basketbal, tenis za anglicismy nepokládám, jelikož jsou mezinárodní.*“ Přidává tedy, že by je označil za internacionalismy, nikoliv však anglicismy a přidává jako kvantifikátor dobu, jak dlouho se v českém jazyce užívají.

⁴⁷ Viz 1.1 Formální adaptace anglicismů, s. 8.

⁴⁸ Pokud bychom se přesto pokusili o nějaké vyjádření významu tohoto slova českým ekvivalentem, možná bychom se dopracovali ke slovu zahanbený, ale ani toto slovo dle myšlenek učitelky nedokáže popsat anglickou skutečnost tohoto slova.

Z toho je možné vyvodit, že hranice toho, co je anglicismus a co už ne je pro dotazované normové autority ve své podstatě hodně ovlivněná jejich jazykovým vnímáním odlišné formální adaptace a dokonce pro některé respondenty ani fakt, že u některých slov žádná formální adaptace momentálně neprobíhá, je neodrazuje od toho, aby anglická slova označili za anglicismy.⁴⁹ Na druhou stranu respondenti jsou si vědomi anglického původu slov (*basketbal*, *tenis*), za anglicismy je už ale nepovažují – argumentují právě vysokým stupněm formální adaptace do českého jazyka.

2. Jak hodnotíte anglicismy v následujících textech. Zaměřte se zejména na spisovnost anglicismů a jejich adaptaci do českého jazyka.

Tato otázka odkazuje na kapitolu o spisovnosti anglicismů⁵⁰, vychází pak ze závěru, že každý anglicismus je nutno posuzovat individuálně. Nebylo tedy cílem autora zahrnout normové autority seznamem anglicismů a zkoumat jejich spisovnost na každém anglicismu individuálně ale klíčově se zaměřit na případy anglicismů v hovorovém a písemném textu v obecném kontextu.

Jako prvotní inspirace byly respondentům představeny dva krátké texty⁵¹ s hojným výskytem anglicismů pro prvotní ilustraci dané problematiky spisovnosti anglicismů. Tyto texty mají bohatou zásobu anglicismů a jsou uvedeny v příloze této práce. Pro jejich další označení je použito označení za pomoci písmen A a B. Text A vychází z výzkumné zprávy ohledně počítačové hry Minecraft.⁵² Jde o krátkou výpověď mladého chlapce o jeho vztahu k této počítačové hře. Text B je pak krátký výňatek z knihy *Bez frází a bez jůtubu*. V této knize se dočteme o dvou fiktivních chlapcích, kteří s nadšením sledují youtubové kanály o stejnojmenné hře Minecraft. Samotný výňatek pak obsahuje přímou řeč sledovaného youtubera a popisnou část. Texty byly vybrány na základě jejich bohaté zásoby anglicismů s odlišným stupněm formální adaptace. Respondenti měli možnost si dané texty přečíst a následně na ně reagovat. Jejich zaměření na tematiku hry Minecraft není nahodilé, tato počítačová hra je velmi oblíbená zejména u mladších hráčů, kteří rádi jako doprovod sledují i kanály na platformě

⁴⁹ Viz postoj učitelky v předchozím odstavci.

⁵⁰ Viz 2 Spisovnost anglicismů, s. 9.

⁵¹ Oba texty jsou přepsány v příloze této práce, viz. s.

⁵² KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Fenómén Minecraft v českém prostředí (výzkumná zpráva)* [online]. 2017, s. 18, [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/93-fenomen-minecraft-v-ceskem-prostredi/file>

YouTube o této hře, zejména pak youtubery⁵³, kteří hru hrají a komentují za použití anglicismů. Hra samotná je pak originálně v anglickém jazyce.⁵⁴

Asi nejliberálnější postoj k textům zaujala marketačka: „*Ačkoliv už nejsem nejmladší, žádný z anglicismů mě v textu netahal za uši. Moje vlastní dítě žije v tomto světě Minecraftu a technologii, já také využívám dennodenně technologie pro svou činnost, jsem tedy s těmito anglicismy již sžita.*“

Novinářka potvrzuje předpoklad hodnocení anglicismů individuálně: „*Ke každému anglicismu bych musela přistupovat individuálně, případ od případu.*“ Příklad také příklad anglicismu z textu B, *monitoru*, který jakožto anglicismu vnímá v češtině natolik adaptovaný, že užití jeho českého překladu (*zobrazovač*), by působilo až rušivě na strukturu textu. „*Některé anglicismy jako jsou například youtuber, wifina, online v češtině nepopíšeš, použití anglicismů je v těchto případech nezbytné.*“ odpovídá učitelka. Slovo *youtuber* bylo pak skloňováno i v asociaci s možností zápisu *jútuber*: „*Asi bych tento zápis chápal jako odraz češtiny, která se snaží vyjádřit svoji výslovnost pomocí zápisu textu, ale nelíbí se mi.*“ reagoval novinář. „*Formát jútuber mi vadí, hlavně proto, že si jej spojují se značkou YouTube, docela ale přijímám formu lajk.*“ odpovídá doktorandka.

Dramaturgyně hodnotila text A neutrálně: „*Jako vyjádření šestnáctiletého kluka tento text plně akceptuji. Je ale otázkou, jestli bych ony anglicismy tolerovala v odbornějším zasazení případně při psaní divadelní hry, leda by její formát odpovídal zasazení do prostředí kolektivu mladých lidí a jejich mluvy.*“ V textu A hodnotila doktorandka slovo *skin*: „*Doufám, že se nikdy neadaptuje do češtiny, to je jako pěst na oko v českém textu.*“ Slovo *skin* jako takové bychom mohli vyhodnotit jako pouze anglické slovo v českém textu, je ale nutno reflektovat, když jej zejména mladší generace začíná používat ve spojení *koupím si skin* nebo *skina*, zahajuje se proces formální adaptace a slovo by se mělo zařadit mezi anglicismy.

Nejvíce kritiky pak sklidily anglicismy *gejmrovci* a *gejmrovkyně*, zejména pak koncovka ženského rodu v tomto případě v textu B. „*V rámci tohoto textu chápu použití těchto anglicismů a jsem ochotna je akceptovat, nenapadá mě ale žádná jiná cílová skupina, pro kterou bych tyto anglicismy použila v textu.*“ odpovídá novinářka. „*Ve mě tento výraz vyvolává pocit nevolnosti.*“ reaguje novinář. Na dotaz, zda by tento výraz přijal při běžném hovoru odpovídá, že ne, přiznává ale, že by mu porozuměl. „*Ještě bych zvládla označení gejмеры, ale*

⁵³ Za ty české můžeme zmínit zejména youtubery Gejmr, MenT, SýrYakari a Moon. Jejich průměrný počet odběratelů je okolo jednoho milionů.

⁵⁴ Hráči často samotné objekty v této počítačové hře nepřekládají, používají jejich anglické názvy a jelikož si je začleňují do běžné mluvy, nevědomky u nich zahajují proces formální adaptace do českého jazyka.

ne gejmrovce a gejmrovkyně, na druhou stranu oceňuji proces počestění tohoto anglicismu“ hodnotí doktorandka „*Chápu, že označení gejmrovci vychází od youtubera Gejmr, název pro jeho fanoušky, ale stejně se mi toto označení nelíbí a vnímám to jako nějaký špatný polokalk“* asi nejkritičtěji hodnotí učitelka.

Respondenti nemohli jinak než nehodnotit i spisovnost textu samotného, zejména takto hodnotili text B, všichni ale chápali význam textu jako populárně naučného se zaměřením pro mladší věkovou kategorii snažící se jazykově zacílit a podchytit každodenní hovorovou mluvu.

3. Příkláníte se k větší kodifikaci anglicismů?

Tato otázka se zaměřuje na problém nedostatečné kodifikace anglicismů v českém jazyce.⁵⁵ Spolu s touto otázkou bylo respondentům představeno pět zápisů anglicismu pro bezdrátovou síť: *Wi-Fi*, *Wi-fi*, *wi-fi*, *Wifi*, *wifi*. Těchto pět zápisů vychází z IJP jakožto doporučované varianty zápisu tohoto slova. Ve výzkumu frekvencí distribuce se však na druhém místě vyskytuje také zápis *WiFi*⁵⁶, který jakožto zápis IJP nedoporučuje.⁵⁷ Respondentům byla tato problematika v krátkosti vysvětlena, aby zde došlo k prohloubení odborné znalosti a možnost otevřít kvalitativní dotazy daného problému.

Market'ačka se příklání k přání o větší kodifikaci anglicismů a přidává zkušenost z bývalé práce v telekomunikační společnosti: „*Bylo potřeba psát termíny pouze jedním způsobem, aby zůstal zachován v rámci společnosti technologický styl a jednotný jazykový kód.*“ K trochu podobné myšlence směřuje i odpověď učitelky, ta sice nevyžaduje větší kodifikaci, přidává ale nutnost jednoty shodných zápisů v textu: „*U anglicismů většinou dříve či později dojde k ustálení jedné formy, ale spíše je teď důležitější zachování konstantnosti v rámci textu.*“

I oba oslovení novináři souhlasí s větší kodifikaci anglicismů, novinář přiznává, že by mu větší kodifikace pomohla při jeho práci. Novinářka vyjadřuje podobný názor, zejména pak poukazuje na problém, že si často vyhledává a nemůže najít rod některých anglicismů v českém jazyce. Ke kodifikaci jako takové pak dodává: „*Anglicismy by si zasloužily stejně striktní kodifikaci, jako česká slova, abychom je mohli v jazyce efektivněji používat, aby nám do češtiny více zapadaly.*“

⁵⁵ Viz 2.1 Kodifikace anglicismů, s. 10.

⁵⁶ DVOŘÁKOVÁ, Klára. Jak se píše wifi. *Naše řeč. Ústav pro jazyk český AV ČR*, v. v. i., 2015, **98**(4), s. 220. ISSN 0027-8203.

⁵⁷ Viz 2.1 Kodifikace anglicismů, s. 10.

Dramaturgyně poukazuje na problém při zápisu některých anglicismů, kterým chybí jejich kodifikovaná verze: „*Pokud píšu oficiální dokument a chci jej mít gramaticky správně, většinou raději zvolím jiné výrazy, za účelem správnosti – komplikovanějším anglicismům se tedy raději vyhnout.*“

Doktorandka na otázku reaguje zamyšlením nad problémem kodifikace jazyka obecně – na jednu stranu nedostatek kodifikace podle ní může způsobit v jazyce „*nepořádek*“, na druhé straně vnímá kodifikaci jako svázání: „*Hodně lidí se může bát, aby výrazy napsali správně.*“ Zároveň dodává i problematiku kodifikace na odborné jazykové úrovni: „*Nedokážu si představit, že by se na jednotné kodifikaci mnoha anglicismů shodl lingvistický tým.*“

K větší kodifikaci se tedy přiklání všichni respondenti, jsou si ale vědomi možných problémů při sestavování této kodifikace.

4. Jak pracujete s anglicismy ve své profesi?

Tato otázka se více zaměřovala na subjektivní postoje při práci s anglicismy v dané profesi respondentů.

„*Pokud se na ně soustředím, snažím se anglicismům vyhýbat. Je ale možné, že mi v běžné mluvě unikají a nejsem si jich vědom.*“ přiznává učitel. „*Už od dob, kdy jsem studovala angličtinu a češtinu jsem se snažila anglicismy nepoužívat, jelikož jsem si vážila obou jazyků.*“ odpovídá učitelka. Zároveň ale dodává: „*Při výuce náctiletých žáků se při nějaké neformální komunikaci nebráním anglicismů, dokud to povoluje kontext konverzace. Místy sice poukazují, že pro vyjádření některých anglicismů najdeme vhodnější české pojmy. Trvat pouze na tom, aby se používaly pouze české výrazy by však zpomalilo vývoj češtiny.*“ Rovněž přiznává, že anglicismy ji pomáhají při výuce anglického jazyka pro ilustraci tvoření slov a žákům může tuto problematiku snáze vysvětlit. Doktorandka poukazuje na jazykové nastavení myšlení: „*Někdy je problém, když učím tři hodiny angličtinu a pak jdu učit češtinu, naskakují mi anglická slovíčka. Každopádně tento problém si uvědomuji a snažím se na něm aktivně pracovat.*“ Připomíná také analytický aspekt angličtiny a přiznává, že občas jí nevyhovuje opisný překlad některých českých ekvivalentů.

Novinář přiznává, že při své práci vědomě nepřekládá některé anglicismy, dává příklad *well-being* a *leadership*. Oba anglicismy nepřekládá, jelikož na ně nenalezl český ekvivalent, který by mu vyhovoval. Přiznává ale problém, když píše pedagogické články zejména pro starší učitele: „*Existuje tady riziko, že to nepochopí a je to zároveň neekonomické, jelikož musíte přidat větu navíc, kde pojmy vysvětlujete.*“ Práci s anglicismy si uvědomuje i novinářka, která při procesu tvoření článků aktuálně reflektuje, kde píše – zdali na sociální síť či do magazínu.

U obou případů si je vědoma odlišných sociálních skupin a anglicismy zařazuje do příspěvků na internetu a snaží se jím vyhýbat v tištěném magazínu: „*Na našem Facebooku máme mladší cílovku, která anglicismům rozumí, proto je více zapojuji, narozdíl pak od magazínu, který čtou spíše starší čtenáři.*“

Dramaturgyně anglicismy zapojuje do profese tímto příkladem: „*Pokud bych měla napsat text a byla by tam postava nějakého průměrného šestnáctiletého chlapce, tak bych mu rozhodně vložila anglicismy do textu, aby odpovídal současné realitě ve které žije.*“ Marketářka zdůrazňuje jeden z aspektů své marketingové profese a sice zaujetí zákazníka, proto přiznává, že si snaží s anglicismy „*hrát*“ a použít je při zaujetí zákazníků, zejména pak na sociálních sítích.

5. Podporujete nahrazování anglicismů českými ekvivalenty?

Tato otázka se zaměřila na vědomé nahrazování anglicismů českými ekvivalenty u respondentů, zdali právě dotazovaní respondenti podporují tento proces, popřípadě i tvorbou nových českých výrazů, za pomoci překladu a kalku.

Učitel tento proces nijak nepodporuje, velice mu ale vadí, pokud se anglicismy používají i v případě, kdy má český jazyk kvalitní ekvivalent. Tento pocit ilustruje i na příkladě italské knihy, která místo zažitých italských slov používala anglicismy. Učitelka podporuje tyto náhrady při případech opakovaného používání některých anglicismů a upozorňuje na používání kalkových frází: „*Pokud někdo opakovaně používá frázi – mějte hezký den, tak jej upozorním, že zde máme vyjádření – přeji hezký den.*“

Novinář podporuje tvorbu nových českých ekvivalentů, dodává ale, že tento proces nesmí být násilný: „*Bojím se o krásu jazyka a bojím se násilného tvoření výrazů, které jsou tvořeny technickým překladem za účelem nahrazení anglicismů.*“ Novinářka přemýšlí nad výrazem mrakodrap a uvádí jej jako příklad úspěšného kalku, zároveň ale varuje před puristickými snahami o čistotu jazyka. Více podporuje originální překlad anglicismů (tvorbu nových pojmenování), než jejich doslovný překlad za pomoci kalků.

Dramaturgyně poukazuje na užitečnost některých anglicismů, zejména pro jejich globálnost. Jako příklad pak uvádí názvy portálů Facebook, YouTube či pojem selfie: „*Zde spatřuji velkou výhodu angličtiny jako globálního jazyka, tyto výrazy by šly nahradit českým překladem, něco by se vymyslelo, ztratili bychom ale globalizační prvek jazyka, kdy tyto výrazy jsou pro většinu světa srozumitelné.*“ Doktorandka podporuje nahrazování anglicismů českými ekvivalenty, přiznává ale opět selekci určitých anglicismů. Co se týče kalků podporovala by pouze doslovné překlady u jednoslovných výrazů, nikoliv však u sousloví či frází.

6. Myslíte si, že anglicismy představují pro český jazyk nebezpečí?

Tato otázka se zaměřuje na problém nebezpečí anglicismů pro český jazyk.⁵⁸ Respondentům byla položena tato otázka ve snaze o zjištění jejich názoru na tento často velmi subjektivní pocit.

Doktorandka si nemyslí, že anglicismy představují pro češtinu nebezpečí, poukazuje na skutečnost vlastního státu s českým úředním jazykem jako jednoho z velmi silných faktorů, který brání individualitu českého jazyka. „*Přejímání z cizích jazyků češtinu obohacuje.*“ Vnímá ale znevýhodňování starší generace, která nemá k anglickému jazyku takový přístup a vztah, jako generace mladší. Do opozice k tomuto postoji se pak staví dramaturgyně, která si také uvědomuje generační jazykovou propast, argumentuje ale, že tento jev je více sociologický, tedy že anglicismy jako takové nejsou příčinou této propasti, ale důsledkem. Vyzdvihuje také přejímání z cizích jazyků jako přirozený vývoj jazyka, který jej obohacuje, nebezpečí vidí při nedostatečné slovní zásoby populace. Tento přirozený vývoj jazyka upřednostňuje i marketačka. Poukazuje také na rychlost integrace: „*Anglicismy se v dnešní době dostávají do komunikace velmi rychle a organicky.*“

Stejně tak zástupci novinářské profese nevnímají anglicismy jako formu nebezpečí pro český jazyk. Novinářka poukazuje, že při snaze o extrémní čistotu českého jazyka by musely vznikat výrazy, který by naprosto neadekvátně zapadaly do textu a naopak ony výrazy by podle ní představovaly nebezpečí pro kvalitu češtiny. Novinář se vyjadřuje spíše ke generační propasti v užívání anglicismů: „*V dnešní době máme přístup k internetu, je tedy logické, že je přístup k informacím a k novým slovům v populaci rychlejší, než kdy předtím. Vnímám velkou nutnost mezigenerační komunikace a nutnosti porozumění se, tuto propast ale nepůsobí anglicismy, ale reality, ve kterých žijeme.*“

Učitel reaguje na otázku: „*Čeština byla vždy ovlivňována cizími jazyky a ovlivňována bude i do budoucna. Účelem jazyka je podle mě, aby poskytoval pro komunikátory dostatečné jazykové prostředky pro proces komunikace a aby měl možnost volby vybrat si z více jazykových prostředků. A tomu anglicismy jednoznačně pomáhají.*“ Učitelka vyslovila svůj postoj takto: „*Co nebude pro jazyk důležité z jazyku nakonec vymizí. Přestanou se používat slova, která již nepopisují naši realitu a naopak se přidávají nová slova, která realitu popisují. V dnešní době globalizace je to právě realita online meetingů, YouTube a dalších, je tedy adekvátní, aby tyto slova přibýly.*“ Sama pak dodává, že tento proces vnímá jako proces přirozený a progresivní.

⁵⁸ Viz 4 Nebezpečí anglicismů pro český jazyk, s. 14.

Nikdo z dotazovaných nespatřuje nebezpečí pro češtinu ve formě anglicismů, poukazují však na sociolingvistickou mezigenerační propast, jako jeden z možných fenoménů, který je působením anglicismů prohlouben.

7. Chcete k problematice anglicismů něco dodat?

Poslední otázka byla doplňková, prostor pro respondenty, aby se mohli vyjádřit nad rámec položených otázek. Tato otázka měla i sekundární důvod a sice sběr další témat a inspirací pro případnou diplomovou práci. Většina respondentů tuto možnost využila a přinesla další jazykové případy s anglicismy, které je v průběhu rozhovoru napadly a na které chtěli poukázat. Respondenti dále vyjádřili zájem o výsledky a závěry výzkumu pro svou další inspiraci při práci s anglicismy.

5.6 Závěry výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje normových autorit k problematice anglicismů, zejména pak jejich další postoje k otázkám a problémům uvedených v teoretické části této práce.

Pro výzkum byla použita metoda řízeného rozhovoru. Odpovídalo celkem sedm respondentů z řad pedagogů, žurnalistů, zástupců marketingu a dramaturgie. Otevřené otázky poskytly možnost kvalitnějších odpovědí. Při rozhovorech byl prostor pro další dotazy věcného i osobního charakteru, které doplňovaly odpovědi o příklady specifických anglicismů reflektovaných v českém jazyce.

Z výzkumu vyplývá shoda při definici anglicismů jakožto útvaru původem anglického jazyka reflektujícím skutečnost v českém jazyce. Dochází však k rozdílným interpretacím specifických anglicismů. Tyto interpretace vychází z problematiky formální adaptace anglicismů a odlišné subjektivní jazykové reflexe normových autorit.

Při výzkumu spisovnosti anglicismů byl respondenty kladen důraz na posuzování anglicismů jako individuálních lexému slovní zásoby českého jazyka a nikoliv jakožto jednotného jazykového útvaru. Kodifikaci anglicismů většina respondentů vnímá jako užitečný nástroj pro jejich profesionální činnost a vítá možné kodifikační změny, vnímá však i negativní aspekty tohoto zásahu do kodifikace českého jazyka.

Respondenti několikrát ve svých postojích upozorňují na sociolingvistický problém, kdy anglicismy mnohem více do svého jazykového projevu zařazují členové mladší generace oproti členům generace starších. Zároveň přiznávají, že při práci s anglicismy sledují cílovou skupinu, pro kterou je jejich práce určena a pružně reagují na potřeby cílové skupiny, pokud by hrozilo nepochopení anglicismů ze strany příjemce textu či promluvy. Respondenti podporují snahy o nahrazení anglicismů českými ekvivalenty spíše zdrženlivěji, argumentují nutností kvalitního tvoření případných českých ekvivalentů.

Žádný z respondentů pak nevnímá anglicismy jako potenciální nebezpečí pro český jazyk. Odmítají teorii o zachování čistoty jazyka a o ohrožení ustálených českých výrazů novými anglicismy. Proces obohacování jazyka novými anglicismy vnímají jako jev jazykově přirozený, ba i nutný pro další rozvoj českého jazyka jakožto celku.

Při subjektivním hodnocení autorem je potřeba vyzdvihnout velkou ochotu respondentů, jejich časové možnosti a zejména pak velmi promyšlené postoje, které respondenti vůči problematice anglicismu zaujímají. Tyto postoje konečnou práci velmi obohacují profesionálními postoji a myšlenkami.

5.7 Ověření předpokladů

Na začátku tohoto výzkumu byly stanoveny tyto předpoklady. Na základě odpovědí normových autorit a závěru výzkumu budou nyní vyhodnoceny jako potvrzené či nepotvrzené.

1. Je předpokládáno, že normové autority budou vůči anglicismům zaujímat postoje spíše neutrálního až pozitivního charakteru, tj. anglicismy jako jazykový prostředek nebudou odmítat a zároveň s nimi budou pracovat.

Nikdo z respondentů vůči anglicismům nezajímal negativní postoj ani je nehodnotil jako negativní jazykový fenomén. Při odpovědích na problematiku ohrožení českého jazyka poukazovali na komplexnost jazyka jakožto fenoménu, ke kterému je nutno přistupovat kriticky a odmítali teorie o nebezpečí anglicismů pro český jazyk. Předpoklad je tedy potvrzen.

2. Je předpokládáno, že k otázkám kodifikace anglicismů se budou vyjadřovat respondenti negativně.

Většina respondentů si uvědomovala problematiku kodifikace anglicismů jakožto složitého procesu, který vyžaduje nutné zohlednění mnoha aspektů jazykové stránky anglicismů, proces kodifikace jako samotný ale většina respondentů podpořila. Tímto se tedy tento předpoklad nepotvrdil.

3. Je předpokládáno, že respondenti budou o anglicismech uvažovat na základě individuálních lexikálních jednotek.

Všichni respondenti v rámci svých odpovědí často analyzovali samostatné anglicismy a na těchto příkladech pak také popisovali svoje postoje. Respondenti uvažovali o anglicismech také jako o jednotném jazykovém fenoménu při otázkách zaměřených na komplexnost problému, avšak ve většině svých odpovědí ohledně spisovnosti, kodifikace a překládání argumentovali nutností individuálního přístupu k jednotlivým lexikálním jednotkám. Tento předpoklad je tedy potvrzen.

ZÁVĚR

Anglicismy v českém jazyce představují velmi důležitou zásobu pojmů reflektujících realitu globálního světa s dominantním pohledem na anglický jazyk.

Cílem práce bylo získat postoje normových autorit na problematiku anglicismů v českém jazyce, zejména pak na tyto problémy: definice anglicismů, jejich spisovnost, formální adaptace anglicismů, proces tvoření jejich českých ekvivalentů a nebezpečí anglicismů z hlediska kontaminace jazyka. Dále bylo cílem porovnat kvalitativní postoje normových autorit, analyzovat a vyvodit z nich závěry výzkumu. Oba tyto cíle lze považovat za splněné.

V teoretické části byla představena problematika anglicismů, která byla následně v praktické části podrobena kvalitativnímu výzkumu ze strany normových autorit. Anglicismy byly charakterizovány jako jazykové pojmy, byla popsána jejich formální adaptace do českého jazyka, popsán aspekt jejich spisovnosti v českém jazyce a proces tvorby jejich českých ekvivalentů.

Praktická část byla věnována rozhovorům se sedmi normovými autoritami z oblasti pedagogiky, žurnalistiky, marketingu a dramaturgie. Byla zvolena metoda řízeného rozhovoru, obsahující sedm připravených otázek. Tato metoda umožnila obsáhlejší odpovědi kvalitativní výpovědní hodnoty. Veškeré získané výpovědi jsou subjektivními výpověďmi normových autorit.

Ze závěrů výzkumu vyplynul nesjednocený pohled na anglicismy při zaměření se na specifika určitých skupin anglicismů. Respondenti hodnotili spisovnost anglicismů na základě specifických příkladů anglicismů, nikoliv jako souhrnného jazykového fenoménu. Vyjádřili přání větší kodifikaci anglicismů v českém jazyce. Respondenti dále popsali vlastní práci s anglicismy ve svém profesním životě a spíše střízlivěji se vyjadřovali k překládání anglicismů na české ekvivalenty.

Všichni respondenti podporují přejímání anglicismů do českého jazyka jako přirozený proces reflektující globální postavení angličtiny ve světě a vliv anglicismů na český jazyk hodnotí kladně, bez obav kontaminace jazyka.

Tempo, s jakými jsou anglicismy zastoupeny v českém jazyce, bude ještě více zrychlovat, proto je dobře, že se této problematice začíná věnovat čím dál více uživatelů českého jazyka. Jak však již bylo zmíněno, je nutné vzhledem k množství a specifčnosti těchto lexémů k anglicismům přistupovat individuálně a kriticky.

SEZNAM LITERATURY

- BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY V ČESKÉM LEXIKU](https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU)
- DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009, s.233. ISBN 978-80-246-1648-3.
- DVOŘÁKOVÁ, Klára. Jak se píše wifi. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2015, **98**(4), 220-223. ISSN 0027-8203.
- JANOVEC, Ladislav. K projevům jazykových vývojových tendencí v současné češtině. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2007, **90**(2), 57-66. ISSN 0027-8203.
- JELÍNEK, Milan. Čistota jazyka. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/ČISTOTA JAZYKA](https://www.czechency.org/slovník/ČISTOTA_JAZYKA)
- KARLÍKOVÁ, Helena. Kalk. KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. 2017 [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KALK>
- KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Fenomén Minecraft v českém prostředí (výzkumná zpráva)* [online]. 2017, s. 18, [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/93-fenomen-minecraft-v-ceskem-prostredi/file>
- LANDSMAN, Dominik. *Bez frázi a bez jůtubu*. Praha: BF Media, 2020, s. 16. ISBN 978-80-270-7726-7.
- LEFENDA, Gabriela a Jana SVOBODOVÁ. Vnímání variantnosti v češtině a postoje normových autorit. *Český jazyk a literatura*. Státní pedagogické nakladatelství, 2016, **67**(4), 164-174. ISSN 0009-0786.
- NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. VIERECK, Wolfgang a Karin VIERECK. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 258-275. ISBN 8071065692.
- SLEZÁKOVÁ, Markéta. Wow! To 'sem teda nečekala! Oops! To 'sem nechtěla! O cizích slovech, ale nejen o nich. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2006, **89**(2), 57-72. ISSN 0027-8203
- STICH, Alexandr. Existuje u nás pocit ohrožení jazyka?. *Naše řeč*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 1995, **78**(2), 61-73. ISSN 0027-8203.

SVOBODOVÁ, Jana. *Fenomén spisovnosti v současné české jazykové situaci*. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7464-019-3.

ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Piece of cheesecake: K fonologii českých anglicismů* [online]. In: . Ústav českého jazyka a teorie komunikace, s. 2 [cit. 2022-06-19]. Dostupné z: https://ucjtk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/57/2020/02/%C5%BD%C4%8F%C3%A1rek_V%C5%A0.pdf

SEZNAM PUBLICISTICKÝCH ČLÁNKŮ

Anglicismy možná převálcují češtinu - TOPZINE.cz. *Nezávislý deník o všem, co vás zajímá - TOPZINE.cz* [online]. Copyright © 2007 [cit. 18.06.2022]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/anglicismy-mozna-prevalcuji-cestinu>

Anglicismy v češtině - Kurzy angličtiny Olomouc » ENG ...English for you. *Kurzy angličtiny Olomouc » ENG ...English for you* [online]. Copyright © 2015 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <http://www.anglictina-olomouc.cz/anglicismy-v-cestine/>

IROVÁ, Marie. Famfrpál či Nebelvír. Jak vznikl překlad Harryho Pottera?: rozhovor s překladatelem Vladimírem Medkem. *Proženy* [online]. Copyright © 1996 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://www.prozeny.cz/clanek/famfrpal-ci-nebelvir-jak-vznikal-preklad-harryho-pottera-62445>

Internetová jazyková příručka – wifi. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR. Copyright © [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=wifi_1

Rozumíte svým dětem? Zde je slovníček nejdůležitějších anglicismů | i60.cz. *Portál pro aktivní seniory | i60.cz* [online]. Copyright ©2018 i60.cz [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/19586/rozumite-svym-detem-zde-je-slovnicek-nejdulezitejsich-anglicismu>

Skládání slov: od čístonosopleny k euroúctu | Radio Prague International. *Zprávy z České republiky | Radio Prague International* [online]. Copyright © 1997 [cit. 19.06.2022]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/skladani-slov-od-cistonosopleny-k-eurouctu-8598463>

SEZNAM ZKRATEK

NESČ	Nový encyklopedický slovník češtiny
IJP	Internetová jazyková příručka
MC	Minecraft

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Sebastian Legierski
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Stanislav Štěpáník, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Postoje normových autorit k problematice anglicismů v českém jazyce
Název v angličtině:	Attitudes of Standard Authorities Towards the Issue of Anglicisms in the Czech Language
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá postoji normových autorit k problematice anglicismů v českém jazyce. Teoretická část této práce definuje pojem anglicismy, dále popisuje anglicismy jako jazykové prostředky v českém jazyce a uvádí problematiku formální adaptace, spisovnosti a kodifikace anglicismů. Praktická část obsahuje rozhovory s normovými autoritami zaměřené na aspekty problematiky anglicismů. Cílem práce je získat postoje normových autorit a porovnat jejich kvalitativní výpovědi.
Klíčová slova:	anglicismy, přejímky, kalky, normové autority, pedagog, žurnalista, spisovnost, český jazyk, angličtina
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with the attitudes of standard authorities towards the issue of Anglicisms in the Czech language. The theoretical part defines the term Anglicisms, continues to describe anglicisms as the language resources in the Czech language and demonstrates the issue of formal adaptation, language literacy and codification of Anglicisms. The practical part contains interviews with standard authorities on the subject of Anglicisms. This work aims to collect and compare the attitudes of standard authorities and their qualitative statements.
Klíčová slova v angličtině:	Anglicisms, xemisms, kalks, standard authorities, teacher, journalist, literacy, Czech language, English

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Otázky pro normové authority Příloha č. 2: Text A Příloha č. 3: Text B
Rozsah práce:	Počet stran - 37, počet znaků (včetně mezer) – 58 831
Jazyk práce:	čeština

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Otázky pro normové autority

- 1. Jak chápete pojem *anglicismus*?**
- 2. Jak hodnotíte anglicismy v následujících textech? Zaměřte se zejména na spisovnost anglicismů a jejich adaptaci do českého jazyka.**
- 3. Přikláníte se k větší kodifikaci anglicismů?**
- 4. Jak pracujete s anglicismy ve své profesi?**
- 5. Podporujete nahrazování anglicismů českými ekvivalenty?**
- 6. Myslíte si, že anglicismy představují pro český jazyk nebezpečí?**
- 7. Chcete k problematice anglicismů něco dodat?**

Příloha č. 2: Text A

Studuji na státním gymnáziu a rád bych jednou studoval medicínu (proto v MC⁵⁹ používám zásadně svůj skin v laboratorním plášti – z nějakého důvodu mi to prostě dodává motivaci v reálném životě). Kromě MC se věnuje basketbalu a ve volném čase se rád vzdělávám v oborech biologie, chemie a fyziky. Rád si přes chat povídám s jinými hráči (oživí to hru, a když si s daným hráčem rozumíte, dobře si popovídáte).

(chlapec 16 let, kraj Vysočina)⁶⁰

⁵⁹ Zkratka počítačové hry Minecraft.

⁶⁰ KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Fenomén Minecraft v českém prostředí (výzkumná zpráva)* [online]. 2017, s. 18, [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/93-fenomen-minecraft-v-ceskem-prostredi/file>

Příloha č. 3: Text B

„Zdravím všechny gejmrovce a gejmrovnkyně, já vás vítám u dnešního videa z Minecraftu, kde si vyzkoušíme nový mód s létajícíma prasatama,“ ozývalo se z reprobeden na poličce nad stolním počítačem.

Čeněk a Dan, dva chlapci školou povinní, se zatajeným dechem sledovali monitor, kde kostičkovaná postava v kostičkovém světě nasedla na růžové kostičky, které byly nejspíš oním létajícím prasetem. Zapálený komentář youtubera, který s neskryvaným nadšením v hlase ohlásil, že ono to fakt funguje, že to prase fakt létá, vyvolával u chlapců pocit radosti a nadšení.

„To je parádní mód. Ten někdy musíme vyzkoušet,“ tetelil se Dan blahem.⁶¹

⁶¹ LANDSMAN, Dominik. *Bez frázi a bez jůtubu*. Praha: BF Media, 2020, s. 16. ISBN 978-80-270-7726-7.